

Per aquest conjunt de raons, ens hem de congratular per la brillantor d'un treball dens de contingut i clar en la línia argumental, deutor, en gran manera, de la línia d'investigació iniciada pel professor Antonio Fernández de Bujan, a qui voldria fer un reconeixement públic per la labor que està duent a terme a favor de la investigació i la difusió del dret romà amb la direcció de la col·lecció «Monografías de Derecho Romano» (Dykinson), fet que facilita la tasca de tot investigador, així com pel fet que ha estat investit, amb tot el mèrit, doctor *honoris causa* per la Universitat de Plovdiv (Bulgària).

Juan Alfredo Obarrio Moreno
Universitat de València

*ESTUDIOS DE TRADICIÓN ROMANÍSTICA: TUTELA
ET CURATELA, DE JUAN ALFREDO OBARRIO MORENO*³

Els qui coneixem el professor Juan Alfredo Obarrio sabem de la seva constant reivindicació de la tradició romanística, de la recepció del *ius commune* com a àmbit propi de la romanística, visió que avui no tan sols és assumida pel descriptor de l'assignatura, sinó per una gran part de la romanística.

L'obra que tot seguit recensiono reflecteix els molts anys d'investigació que l'autor ha dedicat a l'estudi de la cultura jurídica medieval, extrem que es veu en el fet que l'obra no és un estudi sobre un període o un autor concret, sinó que és alguna cosa més: és una reflexió serena sobre una cultura i un dret —el *ius commune*— a la qual només es pot arribar després d'un llarg itinerari acadèmic. Per aquest motiu no dubtem —d'antuvi— que serà ben acollida pels especialistes de diversos camps, atès que a través de l'obra el lector pot recórrer l'itinerari d'una institució, la tutela i la curatela, en una realitat concreta: l'ordenament històric del regne de València.

Metodològicament, per tal de suplir les nombroses llacunes jurídiques dels textos legals i amb el propòsit de verificar el grau de compliment de les institucions objecte d'aquest estudi, l'autor ha recorregut tant a una identificació i exegesi de les fonts jurídiques, bibliogràfiques i procedimentals, com a una constatació en la pràctica judicial, on, amb l'anàlisi del volum documental disponible, mostra documentalment la vigència en la praxi jurídica. Aquesta pràctica que se'n

3. Madrid, Dykinson, 2011, 489 p.

presenta com una realitat complexa, no sempre es pot emmotllar a les rígides esquematitzacions de la dogmàtica historiogràfica.

Des del punt de vista doctrinal, l'estudi recull tant la doctrina pròpia del regne, la bibliografia de l'àmbit de l'escola estatutària, com els tractats específics sobre la tutela: les obres de Gutiérrez, Piaggius, Gualtierius, Galganettus, Montanus, Manzinus i Maul. En general, en aquests tractats hom aprecia un esforç per a fer conèixer, de forma clara i concisa, l'empremta que ambdues institucions —la tutela i la curatela— van deixar en la pràctica judicial. És per això que el seu model literari està en connexió amb les *quaestiones* forenses, fet que no implica l'allunyament de les obres dels juristes de la baixa edat mitjana, del coneixement de les quals queda constància al llarg dels diferents capítols de la monografia.

Pel que fa a l'estructura de l'obra, l'autor la vertebrava en tres grans parts. La primera part (p. 27-212) la dedica a l'estudi del menor i hi aborda les següents qüestions: la protecció del menor; la declaració de la pàtria potestat i la legítima administració paterna —pàtria potestat, peculis, béns adventicis i administració paterna—; l'edat pupil·lar i la majoria d'edat —minoria d'edat, declaració de la majoria d'edat i benefici de l'edat (*venia aetatis*)—, l'estatut del tutor i del curador —incapacitats, excuses, obligacions del tutor, drets del tutor (*salarium*)—, així com la figura del control de la institució (*judicis decreto*).

En la segona part (p. 215-410) hi estudia les figures de la tutela i la curatela. En concret, en el primer capítol analitza la tutela testamentària —el nomenament del tutor, les obligacions contractuals, el nombre, etc.— i la tutela dativa —la subsidiarietat, la idoneïtat i el nomenament del tutor, la sol·licitud d'un tutor o curador al jutge competent, la legitimitat del jutge competent. I també estudia les prohibicions: qui no pot ser tutor o curador. En el capítol segon analitza les classes de curatela: la *cura absentis*, la *cura haereditatis jacenti*, la *cura ventris*, la *cura prodigi* i la *cura ad lites*. Finalment, en el capítol tercer tracta la fi de la tutela i de la curatela: la remoció per sospita.

La tercera part inclou un ampli apèndix documental (p. 411-453) en el qual l'autora transcriu seixanta sentències publicades per la Reial Audiència de València, datades cap al 1600. Constitueixen només un exemple de les més de dues-centes sentències que l'autor aporta al llarg del treball i que ens permeten conèixer la veritable aplicabilitat del dret, ja que, com exposa l'autor al llarg d'aquest estudi, no sempre el criteri esgrimit en l'àmbit acadèmic va tenir un fidel reflex en la vida jurídica tardomedieval.

Finalment, l'obra inclou un ampli apartat final que inclou els índexs de fonts jurídiques, doctrinals i bibliogràfiques (p. 453-489).

En resum, al llarg de quatre-centes vuitanta-nou pàgines, escrites amb rigor i claredat, i de l'ampli aparell crític (1605 notes), l'autor aconsegueix un reflexiu

estudi no tan sols sobre la tutela i la curatela, sinó sobre una època i una bibliografia: la del *ius commune*, fet que ens permet redescobrir la formació acadèmica de l'autor.

Juan Cañizares Navarro
Universitat CEU Cardenal Herrera

INTERDICTUM UTI POSSIDETIS IN REGNO VALENTIAE,
DE JUAN ALFREDO OBARRIO MORENO⁴

Tal com diu l'autor en el pròleg de l'obra, la iniciativa d'emprendre aquest nou treball no és tan sols el fruit d'una inquietud personal, sinó que la precedeix la concessió d'un projecte d'investigació: «La jurisdicció voluntària, un mandat legislatiu pendent de compliment. Qüestions generals», dirigit pel professor Antonio Fernández de Buján. L'estudi pretén ser només una part de la investigació que Obarrio desitja dur a terme sobre l'interdicte *uti possidetis* en l'àmbit de l'edat mitjana i en concret del *ius commune* que regeix, fet que permetrà evidenciar —com apuntarà Grossi— que la idea del dret positiu no tan sols és recent, sinó que, per si mateixa, no pot explicar l'experiència jurídica, perquè es troba ancorada en la il·lusòria concepció de la causa *non causata*.

L'autor, amb aquesta primera aproximació en què aborda la vigència del *ius commune* al regne de València, pretén seguir reivindicant que la tradició romanística forma part de l'àmbit d'estudi de la nostra disciplina, el qual no tan sols ha estat sancionat pel reial decret que regula l'assignatura de dret romà, sinó per la més àmplia doctrina europea. Al voltant d'aquest aspecte, em sembla encertat el criteri expressat per Antonio Fernández de Buján quan, en el seu llibre *Derecho público romano*, sosté: «El descriptor de l'assignatura de dret romà [...] atribueix a la romanística la missió d'estudiar i explicar la recepció del dret romà a Europa, fet que sembla raonable si hom concep, com ho creiem, el dret com un producte històric, en constant procés de revisió i de crítica [...]».

Pel que fa a aquest extrem, l'autor afirma que sense el coneixement del *Corpus iuris civilis* no podríem entendre des d'una perspectiva actual el dret baixmedieval. Aquesta línia de pensament va prevaldre en una gran part de la doctrina medieval, que s'arrogà el principi «qui vult scire consequentes debet primo scire antecedentes», és a dir, qui vol conèixer els conseqüents, ha de conèixer

4. Madrid, Dykinson, 2011, 234 p.